

Genmäle om Sture Bolin och Sveriges Nationella Förbund

Sverker Oredsson

År 2016 utkom *De intellektuellas förräderi? Intellektuellt utbyte mellan Sverige och Tredje riket*. Redaktörer är Maria Björkman, Patrik Lundell och Sven Widmalm.¹ Rent allmänt kan sägas att boken är intressant och att den innehåller tolv uppsatser om vetenskapsmän och utövare av litterär och konstnärlig verksamhet. En fördel skulle ha varit om kronologin hade framhävts mer. Det var stor skillnad mellan svensk attityd i början av kriget och i slutet av 1943, då universitet och lärda samfund avbröt kontakter med Tyskland, detta på grund av nazitysk politik i Norge.

Det som driver mig att sätta mig vid datorn är uppsatsen av Andreas Åkerlund om lektor Vilhelm Scharp. I Birgitta Odéns efterföljd angriper Åkerlund mig för att i boken *Lunds universitet under andra världskriget. Motsättningar, debatter och hjälpsatser* (1996) felaktigt ha påstått att lunda-professorn Sture Bolin var pronazist. Det blir den i svensk historieskrivning mest kända faktoiden.

Låt mig mycket tydligt slå fast att jag anser och jag har framhållit att Sture Bolin 1942 var känd som en av Lunds universitets mest pålitliga demokrater.² Som Gunnar T. Westin framhållit ändrade Sture Bolin politisk uppfattning, när Hitlertyskland i mars 1939 lade beslag på vad som fanns kvar av Tjeckoslovakien.³

För Andreas Åkerlund, liksom tidigare för Birgitta Odén, är det dock inte tillräckligt att jag framhållit att Sture Bolin 1942 var en av Lunds universitets mest pålitliga demokrater. De är angelägna om att ingen skugga överhuvudtaget ska falla över Bolin i fråga om inställning till demokratin. Jag har i polemik mot Birgitta Odén tagit upp frågan om Sture Bolins politiska inställning i *Scandia* 2011 och i *Historielärarnas förenings årskrift* 2012. Det är dock inlägg som Åkerlund varit okunnig om eller inte brytt sig om.

Från Bolins 1920-tal kan nämnas att i en debatt i Lund 1923 försvarade han den franska ockupationen av Ruhrområdet. Argumenteringen gick ut

på att det inte var "germanerna" som styrde i Tyskland och kämpade i Ruhr utan "semiterna".⁴ År 1928 hade Sveriges Nationella Ungdomsförbund stora framgångar framför allt på grund av kosackvalet det året. Förbundets tidning *Det nya Sverige* ägnade ett helt häfte åt föreningen i Lund som fyllde tio år. Bland dem som särskilt prisades var Sture Bolin. Lundaföreningen presenterade sig själv på följande sätt: "Lundakonservatismen är anti-demokratisk men den är i djupaste mening folklig."⁵

År 1932 kom lundaakademiker till ledningen i Sveriges Nationella Ungdomsförbund. Två år senare skedde en brytning mellan ungdomsförbundet och Allmänna Valmansförbundet under Arvid Lindman. Rolf Torstendahl och efter honom Birgitta Odén menar att det var motsättningar om den ekonomiska politiken som ledde till splittringen. Statsvetaren Stefan Olsson, historikern Torbjörn Nilsson och statsvetaren Leif Lewin anser i stället att det var inställningen till demokratin och nazismen som var avgörande. Källorna stöder den sistnämnda uppfattningen. Dessutom kan sägas att det inte är sannolikt att ett moderparti tar avstånd från sitt ungdomsförbund på grund av meningsmotsättningar om ekonomisk politik. Om meningsbrytningen gäller demokrati och nazism är en brytning mer förstäelig.

Och var kommer Sture Bolin in här? Han var ideolog för Sveriges Nationella Ungdomsförbund. När Nationella Studentklubben i Lund 1933 fyllde femton år talade efter "riksordföranden" Elmo Lindholm Sture Bolin och han framhöll konservatismens segervind i hela världen. Efter brytningen mellan högerpartiet och Sveriges Nationella Ungdomsförbund tillsatte ungdomsförbundet en arbetsgrupp där man bland annat skulle utarbeta ett författningsbetänkande. Bolin blev ledamot av denna arbetsgrupp. När Nationella Studentklubben hade novitieafton 1934 var det Sture Bolin som talade. Senare under hösten samma år ägde en stor diskussion rum mellan Nationella Studentklubben och högerns nya ungdomsorganisation, Ungsvenska Studentföreningen. Även då talade Bolin för Nationella Studentklubben. Han skrev för "de nationella" i *Helsingborgs Dagblad* och i *Lunds Dagblad* under åren 1935 och 1936. I den sistnämnda tidningen försvarade han gentemot chefredaktören Allan Vougt i *Arbetet* Elmo Lindholms artiklar från 1931 och 1933. I valrörelsen 1936 var han aktiv för "de nationella".

Intressant är att i den bok där Andreas Åkerlund har skrivit, finns också en uppsats av Ola Larsmo, "Det svarta nätet. Om unghögern, Sveriges nationella ungdomsförbund och Sverigedemokraterna". Där framhålls (s. 315) att orsaken till brytningen mellan Allmänna Valmansförbundet och SNU var ungdomsförbundets "klara dragning till fascism och nazism; så hade man nu en egen 'kampuniform' med grå skjorta och blå armbindel". Det var för denna organisation som Sture Bolin var ideolog.

Jag vill också beröra Andreas Åkerlunds sätt att referera. Jag har skrivit att nära relationer med främst det officiella Tyskland eller ”biologiskt släktskap” med tyskar, fruktan för kommunism, den handlingskraft NSDAP utstrålade, opportunist, rasbiologi och en hjälteorienterad historiebild – allt detta kunde leda till pronazism. Åkerlund summerar med att jag menar att det var fråga om ett ”nazistiskt kollektiv av ideologiskt förblindade skurkar”. Är detta ett rimligt referat?

Noter

- 1 Boken recenserar av Mattias Tydén i detta nummer av *Scandia*.
- 2 Sverker Oredsson, *Lunds universitet under andra världskriget. Motsättningar, debatter och hjälpinsatser*, Lund 1996, s. 156.
- 3 Gunnar T. Westin, ”En historiestuderande i i 30-talets Lund”, i *Under Lundagårds kronor*, Femte samlingen, del 1, Lund 1991, s. 189.
- 4 *Sydsvenska Dagbladet*, 15/4 1923.
- 5 Sverker Oredsson, ”Några kommentarer om Sture Bolin”, i *Historielärarnas förenings årsskrift* 2012, s. 134.